

Den här artikeln är en sammanfattning av Peter Herbys artikel som är publicerad i rapporten "I skuggan av makten", framtagen av Svenska Läkare mot Kärnvapen och Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF.

SAMMANFATTNING AV: TREATY ON THE PROHIBITION OF NUCLEAR WEAPONS: THE ROLE OF MEETINGS OF STATES PARTIES AND REVIEW CONFERENCES

■ Peter Herby

- Head of Petersburg Partnerships
- Consultancy on arms control and disarmament issues
- Head of the Arms Unit of the International Committee of the Red Cross (1994-2012)
- Led the disarmament program of the Quaker UN Office in Geneva (1983-1993)

Sammanfattning gjord av Jan Larsson, jan.larsson@slmk.org

Det här är en sammanfattning av Peter Herbys artikel om FN:s kärnvapenkonvention och betydelsen av statspartsmöten och översynskonferenser av internationella avtal. Artikeln behandlar hur ett internationellt avtal lever vidare och utvecklas i och med statspartsmöten. Dessa gemensamma möten spelar en viktig roll för internationella avtal då de både behandlar uppföljning och progress.

Nedrustningsavtal är som levande organismer – de avspeglar sin samtid och de begränsningar som givits av det sammanhang i vilken de fötts fram. Om de ska leva vidare och ha något inflytande måste de vårdas. Därför krävs av sådana avtal att de också beskriver hur de stater som är anslutna till avtalet ska mötas för diskussioner och regelbunden översyn av avtalet, så att detta ska kunna anpassas till nya förhållanden.

FN:s nyligen framförhandlade konvention om ett förbud mot kärnvapen (The Treaty on the Prohibi-

tion of Nuclear Weapons, TPNW) är ett viktigt bidrag till världens nedrustningsansträngningar. Förhoppningsvis kan konventionen leda till att det utvecklas en världsomspännande etisk norm, som slår fast att kärnvapen är både moraliskt förkastliga och olagliga. Genom att förbjuda alla aktiviteter som involverar kärnvapen fyller konventionen ett juridiskt tomrum i internationell rätt.

TPNW har mejslat fram den rättsliga och humanitära bas som alla samtal om kärnvapenedrustning måste vila på, men i konventionen har ett antal nyckelfrågor lämnats olösta. Tanken är att dessa frågor ska behandlas vid framtida gemensamma möten med de anslutna staterna. De nyckelfrågor som det gäller handlar om att:

1. Skapa ett internationellt organ (liknande IAEA) som kan verifiera att avtalet efterlevs av alla dess medlemmar.

2. Bestämma sista datum för när alla kärnvapen ska vara avlägsnade från territorierna i avtalets kärnvapenstater.

3. Skapa ett system för att registrera framsteg på vägen mot nedrustning, bland annat hur destruktionen av kärnvapen framskrider i de av avtalets stater som innehar sådana.

Konventionen uppmuntrar och möjliggör framtida möten mellan konventionens stater, både de som har och de som inte har kärnvapen. Detta är viktigt eftersom inga kärnvapenstater deltog i de FN-förhandlingarna där konventionen arbetades fram, och de kunde därför inte bidra med sin tekniska sakkunskap. Om icke-kärnvapenstaterna hade försökt lägga in sådana tekniska beskrivningar i TPNW, hade de troligen blivit kritiserade för bristfälliga skrivelser i konventionen, vilket skulle kunna utgöra ett hinder för kärnvapenstater att ansluta sig. I stället skulle i framtiden kärnvapenstaterna kunna diskutera inbördes och lägga fram gemensamma förslag till förbättringar av avtalstexten.

Det bör noteras att i FN-beslutet om att inleda förhandlingar om en förbudskonvention beskrevs målet som att *skapa* ett förbud mot kärnvapen som skulle *leda till* dessas elimination någon gång i framtiden.

Historiskt har möten mellan stater som är parter i internationella avtal haft stor betydelse för att stärka sådana avtal. Det tydligaste exemplet är konventionen om förbud mot biologiska vapen (The Biological and Toxin Weapons Convention, BTWC). Under flera decennier har möten och översynskonferenser med konventionens parter gjort BTWC starkare. Framför allt under de senaste femton åren har framsteg gjorts och de deltagande länderna har visat stor förmåga att anpassa BTWC till den vetenskapliga utvecklingen inom life sciences och det förändrade säkerhetsläget efter kalla kriget.

Internationella avtal är aldrig perfekta. De utgör en återspeglning av moraliska, rättsliga och politiska krav, av tekniska och säkerhetsmässiga intressen och av vilken förståelse man har för aktuell teknologi. Möten mellan stater och gemensamma översynskonferenser kommer att krävas för att anpassa och förbättra konventionen.

Staters beslut om anslutning till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen bör grundas på grundläggande rättsliga och moraliska värderingar och inte på hur perfekt avtalstexten är formulerad. Som en gemensam bas måste däremot finnas en vilja och ett engagemang att utveckla och förbättra konventionen, vilket bara kan göras av de stater som anslutit sig.